

Obsah

Úvod	7	Pomlázka	37
Nový rok nám začíná	8	Pomlázkové právo	38
Jak se dříve vital Nový rok	8	Hry s vajíčky	39
Zvyky a pověry	8	Beránek	39
Novoroční koledy a vinšování	9	Zajíček	39
Novoroční vinšování a přáníčka	10	Vajíčko	40
Pranostiky	10	Velikonoční pečivo	41
Tři králové	11	Velikonoční pokrmy	42
Legenda	11	Pranostiky	42
Někde se narodilo královské dítě	11	Způsoby zdobení vajíček	43
Zvyky	12	Techniky zdobení vajíček	45
Tříkrálové obchůzky	12	Svatý Jiří	47
Pranostiky	13	Životopis	47
Hromnice	14	Legenda o svatém Jiří	48
Původ	14	Svatý Jiří	48
Světlo	14	Zvyky...	48
Pověry a zvyky	15	... a pověry	49
Pranostiky	15	Pranostiky o svatém Jiří	50
Svatá Dorota	16	Svatci svatý Filip a svatý Jakub	51
Legenda o svaté Dorotě	16	Filipojakubská noc	51
Pranostiky	16	Tradice u nás	52
Svatý Valentin	17	Sabat, slet, rej čarodějnic	52
Původ	17	Pověry a ochrana proti čarodějnícím	53
Pranostiky	17	Pověry na ochranu chléva	54
Svatý Řehoř	18	Hodné čarodějnice	54
Život svatého Řehoře	18	Současná podoba tradice	54
Jak se dříve slavil tento den	18	Podoba čarodějnic	55
Pranostiky	19	Svatá inkvizice	55
Masopust	20	Propojení církve a magie	56
Masopustní dny	20	Pranostiky	57
Zvyky	21	Máj	58
Lidové masopustní masky	23	Původ tradice	58
Pečivo	24	Stavění máje	58
Zabíjačky	24	Lásky čas	59
Pranostiky	25	Zvyky a zvyklosti	59
Karneval	26	1. květen – Svátek práce	60
Pranostiky o jaru	26	Pranostiky	60
Velikonoce	31	Den matek	61
O historickém původu	31	Jak vznikl Den matek	61
Legenda o Ježíšovi	31	Den matek u nás	61
Časové zařazení a průběh svátků	32	Okamžik zrození, pověry a zvyky	62
Pašijový týden	34	Letnice	63
Velikonoční symboly a jejich význam	37	Svatodušní svátky	63
		Průběh svátků	63
		Čistění studánek	67

Královničky	68	Adventní kalendář	97
Střelba ku ptáku	68	Adventní věnec	97
Zpěv vodního ptáka	69	Pranostiky	98
Pranostiky o Svatodušních svátcích	69		
Svatojánská noc	70	Dušičky	99
		Vznik	99
Jan Křtitel	71	Pověry a tradice	99
Tradice a zvyky Svatojánské noci	71	Halloween	100
Pranostiky o svatém Janu Křtiteli	72	Svatý Martin	101
Pranostiky o létu	73	Legenda o svatém Martinovi	101
		Hlavní smysl a význam legendy	101
Svatá Markéta	76	Zvyky a zvyklosti	101
Legenda	76	Pranostiky	102
Pranostiky	76		
Svatá Marie Magdalena	77	Draní peří a prástky	104
Legenda	77	Zvyky a pověry	105
Pověry ...	78		
... a pranostiky	78	Svatá Kateřina	106
		Legenda	106
Svatá Anna	79	Zvyky a zvyklosti	106
Legenda	79	Pranostiky	107
Pranostiky a pověry	79		
Panna Maria	80	Svatý Ondřej	108
Kult svěťce	80	Legenda	108
Legendy	80	Zvyky, pověry a kouzla	108
		Pranostiky	109
Svatý Václav	81	Svatá Barbora	110
Legenda	81	Legenda	110
Zvyklosti a tradice	81	Zvyky a pověry	110
		A jak je tomu dnes ...	111
Dary země – sklizeň	82	Pranostiky	112
Pranostiky o tomto období	82	Svatý Mikuláš	113
Pranostiky o úrodě	83	Legenda	113
Dožínky	84	Lidové mikulášské obchůzky	113
Pranostiky o obilí	84	Současná lidová tradice a nadělování	115
Dočesná	85	Pranostiky	116
Vinobraní	85	Zvykoslovné mikulášské předměty	117
Pranostiky o víně	86	Svatá Lucie	119
Přířlovi a pořekadla o víně	87	Legenda	119
Len a konopí	88	Pranostiky	119
Brambory	89	Lidové zvyky a pověry	119
Podzimní ohníčky	89		
Pranostiky o bramborách	90	Vánoce	121
Řepa	90	O historickém původu	121
Ovoce a zelenina	90	Legenda o narození Ježíšově	121
Ovoce a pověry	91	Časové zařazení a průběh svátků	124
Pranostiky o ovoci	91	Vánoční symboly	125
Poutě a posvícení	92	Vánoční pečivo a pokrmy	130
Posvícenské pečivo	93	Pranostiky	131
Zvyky	93	Vánoční zvyky	132
Pranostiky o podzimu	94	Štědrý den	133
Advent	97	Tradiční lidové koledy	137
Charakteristika období	97	Vánoční výzdoba	
		(ozdoby z přírodních materiálů)	137

Zvykoslovné předměty	137	Lidové hádanky	185
Pranostiky o zimě	140		
LIDOVÁ ŘÍKADLA, ROZPOČITADLA, KOLEDY		HRY S LIDOVÝMI TRADICEMI	193
Novoroční a tříkrálové vinšování a koledování	143	Rok, čas	193
O Dorotě	145	Tři králové	194
Říkadla o namlouvání a zamilovaných	145	Světlo a tma, bouře	195
Lidová říkadla masopustní	146	Masopust	196
Stará řemesla a nástroje	146	Řemesla a profese	199
Masopust, masky a maškary	149	Zábavné karnevalové hry	201
Muzika a tanec	153	Jaro	202
Rozpočítadla	155	Čarodějnice	207
Říkadla o jaru	157	Maminka	209
Velikonoční říkadla a koledy	161	Starodávné dětské hry a radovánky	210
Koleda	161	Starodávné hry s míčem	216
Říkadla o čarování	165	Velikonoce	218
Májová říkadla	167	Skližeň	224
Říkadla o maminkách a pro maminky	168	Advent	226
Ukolébavky	169	Mikuláš, čerti, andělé	231
Říkadla o královnicích, lidová vinšování	170	Lucky	240
Skližeň, hody	172	Vánoce	241
Říkadla o Martinovi, Kateřině a Barboře	176	Pečení s dětmi	248
Říkadla o Mikuláši a čertech	178	Vánoční zvyky	250
Vánoční koledy a říkadla	179	Nejdůležitější literatura	253

domácími se stávají o lidovou kulturu by měl být vedle zvyků také v představení věků. A jaká činnost je pro tuto věkovou kategorii nejprůnikavější? Samozřejmě, je to hra. A co je to hra? Existuje spousta definic, které se však shodují v tom, že je to aktivita, která výrazněně mění celou osobnost dítěte. Hra přináší funici poznání, pracovní tvůrčí, pohybovou, je to vzhled matematickým, rozvíjí tvořivost, emocionální, fyzický. Postřednictvím hry diagnostikujeme, relaxujeme, sdělováme, sociální, učíme dítěte, je v poznávacím vývoji a vyzkoušením činností, připravuje dítě na život v kolektivním životě, v různých sociálních rolích, má hrát jednotlivci, dvojici, třetí, větší skupiny. Z pedagogického hlediska můžeme hrát rozvíjet se psychomotorické, rytmické-hudební, slovní, divní, rozkoš, napodobovací, dramatické, kooperativní atd.

Proč o tom všem píšeme? Protože o lidových tradicích a o hře je toho hodně. Zároveň se nám, jak se možná lidové tradice odrážejí v dětských hrách a zvyky tak prostřednictvím hry můžeme dělat zvyky a lidovou kulturu.

Kniha není meilida do té části. V první předložili některé z zvyků o svátcích, svátcích, pranostikách, zvycích a zvyklostech, jak je s sebou přináší rok – od Nového roku po silvestra. Částečně byla tato témata zpracována v různých speciálních knihách – Velikonoce (2006), Vánoce (2007), Adventní čas (2005), Zima (2005), Léto a prázdniny (2006), Jaro (2007). Všechny tyto publikace jsou k dispozici.

Tato kniha je však obohacena o další tradice a zvyky, které se do předchozích knih nevedly. Lidové slovesnost – říkadla, rozpočítadla, hádanky jsou vyhodnoceny z hlediska dětí. A v poslední části nabídka přes 140 lidových her a zvyků, jak dětem tradice přiblížit.

Je třeba upřesnit přání, že si všichni – rodiče, učitelé, vychovatelé, vedoucí lidových skupin a katedry a další, kteří tuto knihu budou číst, sdílejí s námi a inspiraci, si všimněte podívat smysl a vnitřní obsah našich lidových tradic. A dětem přejte spoustu radosti z her a příjemné mírné profiky.